

ТМ	Г. XXXIII	Бр. 4	Стр. 1633-1637	Ниш	октобар - децембар	2009.
----	-----------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

Приказ дела
Примљено: 3.10.2009.

Сергеј Беук

РЕЛИГИЈСКА КОНВЕРЗИЈА: БОЖАНСТВЕНОСТ ОЧОВЕЧЕЊА*

У оквиру конференције ``Теоријски и практични приступи религијској конверзији`` чији је домаћин био Дом омладине Београда објављен је тематски зборник *Конверзија и контекст: теоријски, методолошки и практични приступи религијској конверзији* који су приредили проф. др Зорица Кубурић и мр Срђан Сремац, а у издању ``Центра за емпиријско истраживање религије`` (ЦЕИР) из Новог Сада. На самом почетку *Предговора* уредници овог издања постављају питање: да ли је и колико проблем конверзије присутан у домаћој савременој религиологији и које место заузима наведени феномен у религиолошко – теолошким промишљањима?

Уз опаску да је наш научни фондус релативно празан када је у питању религијска конверзија, уредници Зборника истичу да наведена тема мора заузети истакнуто место у садашњим и будућим академским истраживањима, не само зато што сам појам конверзије/обраћења представља јединствену спиритуалну реализацију људског бића, већ и због тога што конверзија, у и по себи, јесте носилац новог религијског идентитета, који заузима простор, како религијске, тако и психо - социјалне збиље. У том контексту, аутори дају одговор на широк дијапазон питања, као што су: које су опште и посебне карактеристике конверзије, да ли је конверзија процес или тренутак, шта погодује конверзији, као феномену, које су последице конверзије, да ли је то процес за читав живот и др.

Зборник радова *Конверзија и контекст* жели да актуализује тему религијске конверзије/обраћења из различитих теистичко-теолошких углова, из чијих ресурса део својих знања црпе психологија и социологија религије, али и остале религиолошке дисциплине. На теоријски јасан и методолошки уједначен начин, ова збирка текстова отвара врата за даља изучавања једне ванредно слојевите и занимљиве теме каква је религијска конверзија.

Тематски, Зборник је подељен у две целине *Психо-социјални приступи религијској конверзији* и *теолошко-антрополошки приступи религијској конверзији*, које садрже петнаест текстова различитих аутора. Након *Предговора*, Зборник отвара *Владета Јеротић* темом *Шта треба у себи мењати?* чиме поставља увек актуелно питање на које сваки појединац мора

sergej.beuk@domomladine.org

* Zorica Kuburić i Srđan Sremac (prir.): *Konverzija i kontekst: teorijski, metodološki i praktični pristupi religijskoj konverziji*, CEIR, Novi Sad, 2009, str. 244.

наћи одговор. Јеротић подвлачи да је промена (конверзија), као индивидуација и/или обожење, трајан процес због непрекидних прогресивних (Ерос) и регресивних (Танатос) тежњи које воде борбу за превласт. Тек после интимног сазнања да људско биће није само свесно, подсвесно и несвесно, већ и надсвесно, стварају се неопходни услови за појаву мистичног искуства и истинске религијске промене.

На изнесено надовезује се рад *Зорице Кубурић* под насловом *Обраћење у религију која ти проговори* у којем, након општих дефиниција појмова као што су теизам, атеизам и обраћење, презентује и анализира интервјуе са обраћеницима. Резултати истраживања говоре да постоји оптималан период обраћења, да је оно део сазревања личности, као и да настаје у фази формирања идентитета. Потрага за егзистенцијалним смислом води, кроз обраћење, до Бога што ствара осећај сигурности, мира и изабраности, наспрам безбројних искушења и страхова који су се до тог тренутка јављали. Истраживања недвосмислено показују да на започињање процеса обраћења на првом месту утичу родитељи, затим пријатељи и родбина, и на крају појединци који представљају различите верске заједнице.

Данијела Гавриловић радом *Конверзија као облик ревитализације религије* расправља о могућности да се феномен религијске конверзије може разумети као облик ревитализације религиозности, наглашавајући да се интензификација религијског плурализма и конверзије у социолошкој литератури на различите начине тумачи и разуме. Ауторка подвлачи да ако у примерима конверзије уочавамо раст броја верника, интензификацију религијске праксе и деприватизацију, онда се може закључити да се кроз конверзију ревитализује религиозност. Такође, ауторка се осврће и на макро и микро контекст постојања конверзије у Србији, имплицирајући да се она доживљава као негативна религијска појава.

Драгана Радисављевић-Ћипаризовић у раду *Ходочашће и конверзија: улога обраћења у религијском животу ходочасника* бави се питањем утицаја обраћења на религиозност ходочасника у Србији на узорку од 25 римокатоличких и 25 православних верника, путем дубинских интервјуа који су обављени у Београду током 2007. године. Ауторка прати, кроз време, религиозност испитаника преко три категорије: васпитања, обраћења и самооцене религиозности. У односу на васпитање формирана су три типа верника и то: традиционално религиозно васпитани, нерелигиозно васпитани и из богомољачких породица, док према самооцени религиозности изграђена је типологија дефинишући увереног и практичног верника, мисионара и традиционалисту. Иако резултати указују да на религиозност веома снажно утиче породица, за прогресију религијског живота од виталне важности је конверзија и њене практичне импликације.

Посматрајући из Источно-хришћанског контекста, *Татјана Радић* текстом *Православље као духовно-терапеутски метод лечења наркомана* жели да подсети на идеју манастирског лечења, односно примену терапеутских метода у оквирима монашког општежића. Ауторка разматра питања могућности излечења при тоталним институцијама, затим, какав утицај има заједница на тај процес и, на крају, анализира питање преобраћења код штићеника рехабилитационих центара при манастирима. Интервјуи су вођени у Центру Црна Река у селу Рибариће код Новог Пазара и Заједници ``Земља живих`` у селу Брајковцу код Лазаревца. Кроз 8 вођених интервјуа, ауторка

закључује да заједница позитивно утиче на рехабилитациони процес штићеника и да продубљује њихову религиозност, али да то не значи, аутоматски, да можемо говорити и о обраћењу, јер оно остаје интимно искуство које је веома тешко методолошки обрадити и проценити.

Наслањајући се на претходни рад, *Срђан Сремац* отвара ново истраживачко поље насловом *Социјална конструкција конверзије: пример наративне анализе сведочанства конверзије код бивших зависника* успевајући да доведе у дијалог проблем конверзије и теорију социјалног конструктивизма, наглашавајући наративни приступ као кључну теорисјко – методолошку концепцију при истраживању сведочанстава о конверзији код бивших зависника. Аутор закључује да социјално конструктивистичка поставка у истраживању конверзије има своју јасну перспективу у области практичне теологије, чија је основна одлика интердисциплинарност и чиме се врши кореспонденција са осталим друштвеним наукама, а сам феномен конверзије бива холистички схваћен и истраживан. То не значи да је конверзија пуки наративно – социјални конструкт, већ поље односа теологије и науке, односно Бога и људског бића које тежи откривању тајне у себи.

Претходни текст представља добар увод за други део Зборника који започиње *Ксенија Магда* насловом *Контекстуалност Павловог искуства обраћења и импликације за сувремено кришћанство* желећи да установи неколико важних чињеница које су у вези са односом контекста и обраћења. Наиме, посматрајући пример мисионарске службе апостола Павла и методолошком применом промишљања о ``географској свесности`` географа Р. Сака, ауторка наглашава да је контекст у коме се догађа натприродни подстицај за обраћење готово једнако битан као и сам подстицај. Уколико успемо да разумемо силе контекста за човеково верско искуство, увидећемо да су обраћења нужан продукт тражења смисла на месту на коме човек живи, што имплицира да људско биће мора прилагодити традиције потребама свог места/битка. Тако, верска обраћења у међу-црквеном контексту су неизбежна ако цркве инсистирају на традицијама које припадају другим контекстима, не водећи бригу о томе да се Објава увек спасоносно контекстуализује у новонасталим околностима, док се црква мора у складу са тим реформисати и развијати.

Димитрије Попадић нас враћа на Светописамске изворе проблема обраћења, али и на природу, значење, место и улогу религијске конверзије у животу појединаца и друштва, са посебним освртом на догађај обраћења Светог Апостола Павла. Радом *Светописамски параметри конверзије с освртом на конверзију Светога Апостола Павла* аутор жели да нагласи да је конверзија специфичан доживљај Светог који у себи носи интензивно и делотворно заједништво са Богом, чија је резултанта спознајно – морални препород или обожење. За писца, обраћење је комуникација Творца и створења које траје читавог живота, што најбоље доказује пример Апостола Павла који је остварио пут Еванђеља у своме срцу као агапистички однос према Светој Тројици. Имајући у виду богословске традиције хришћанског Истока и Запада, аутор жели да се обраћење разуме не као апстрактан појам, већ као актуализована Христоцентричност која има своје теолошке, социјалне и етичке импликације.

Текст *Сергеја Беука* који носи наслов *Протестантско – калвинистичка перспектива теологије обнове и обраћења* има за циљ да представи

есенцијалне постулате проблема обнове и обраћења из перспективе систематске калвинистичке (рефомисане) теологије, уз нагласак да се читаво хришћанско спиритуално искуство може разумети кроз обнову и обраћење и то не само појединца, већ и цркве. Обраћење је религијска потреба највише врсте, али и интимна чињеница која се односи на све области људске егзистенције и од изабрања, преко обнове, до обраћења и даље, човек ступа у контакт с Творцем, оглашавајући себе у вечности. Такође, аутор диференцира појмове као што су обраћење и нановорођење, отварајући теолошки дијалог унутар традиционалне и еванђеоске хришћанске теологије.

Никола Кнежевић својим радом *Обожење из перспективе православне традиције са освртом на Римокатоличко и Протестантско поимање термина тхеосис-sanctificatio* означава поље дијалога између секуларне и хришћанске, а поготово православне антропологије, коју означава као ону која најтемељније описује и објашњава идеју боголикости, односно богочовечности. Православна антропологија људско биће представља као лик (образ) и икону Божију, створено за уподобљавање, богоусиновљење и обожење. Кроз своје библијско и светоотачко предање, она човека помера према есхатолошком назначењу са неограниченим богомданим потенцијама за усавршавањем и узрастањем. Ту је место и обраћења; оно је обојујуће–благодатни елеменат којим се, уз Свете тајне, учествује у изградњи Тела Христовог.

Светотајински живот цркве и верника у савременом добу тема је *Антонија Араса* и његовог рада *Света тајна покајања и исповести у данашњој свести верника: покајање као могућност за постизање новог начина живота*. Аутор жели да предочи импулсе који би послужили верницима како и шта исповедати, као и свештеницима који исповедају. Свештена лица су посредници између Бога и верника, али и душебрижници и очеви својих парохијана; они су активани слушаоци и саветодавци. Исповест и покајање не смеју постати формалност, већ морају бити фактори преумљења, дајући могућност за остваривање новог начина живота, који представља нови егзистенцијални динамизам у оквиру цркве. Исповест и покајање су ход напред преумљеног (обраћеног) појединца, који преступе оставља иза себе, који не живи од личне историје, већ као нова твар пребива у тајни обећаног избављења.

Исак Асиел текстом *Конверзија и смисао јеврејског идентитета* на почетку наглашава да се јеврејска етнологија заснива на универзалним принципима који су садржани у Петокњижју и да је, по Талмуду, Аврам борац против идолатрије, установљавајући једног Бога, чиме постаје први преобраћеник у монотеизам. Рабинска литература у себи садржи и расправу о структуралном обрадном процесу („Gijur“) кроз који нејеврејин постаје Јеврејин, али се он не разуме као обредни формализам, већ у себи носи кодирана значења, јер преобраћенику не доноси само нов верски, него и национални идентитет. Прелазећи у јудаизам, преобраћеник понавља оно што је урадио јеврејски народ у тренутку свог настајања, улазећи у Савез са Богом. Да би примио нову веру, појединац треба да испуни три услова: прихватање испуњавања услова који се налазе у Тори, обрезивање и поринуће у воду обредног купатила. Тако, преобраћење јесте догађај придруживања синајском Савезу Јахвеа и Изабраног народа, односно појединца који је његов интегрални део.

Горазд Андрејч насловом *Данашњи ставови Римокатолика и протестаната по питању обраћења Јевреја у хришћанство* подсећа да је етичко

буђење након Холокауста, нов самокритички однос према антијудаизму у хришћанској теологији и ново становиште у библијским студијама, које указује на чињеницу да је изворно хришћанство много интегралнији део јеврејског света, и да је утицало на многе Западне теологе да ревидирају своје ставове по питању мисије међу Јеврејима. Неке цркве, као Римокатоличка, одустале су од евангелизације, друге дају предност дијалогу и тражењу узајамних верских темеља, док има и оних који врше мисије специјалним поступцима и методама. Иако је питање мисије међу Јеврејима и даље отворено, па и болно, спознаје се, временом, огроман дуг хришћанства према јудаизму и његовој пребогатој теолошкој историји и традицији.

Живица Туцић својим радом *Древни требници и питање конверзије* анализира текстове богослужбених књига из савремене перспективе, подвлачећи да се ради о пракси древних времена која данас могу деловати необично и архаично. Аутор примећује да би се за данашње време могли саставити нови, актуелнији текстови, усаглашени и усвојени од будућег свеправославног скупа. Како је Православна црква ретко мисионарила, тежећи, не ка масовним покрштавањима иноверних, већ инсистирајући на добровољности, можемо из истог угла посматрати и проблем (пре)обраћења: оно мора остати личан чин појединца, обављајући га достојанствено и узвишено, без повређивања претходних верских убеђења и осећања.

У *Додатку*, *Драгољуб Б. Борђевић* представља рад под насловом *Преобраћење Рома на протестантизам (модел, чиниоци, тумачење)* уводећи синтагму ``протестантизација Рома`` у домаћу социологију религије и ромологију, у намери да изрази новији процес масовног укључивања Рома у мале верске заједнице протестантско-еванђеоске провинијенције. Наводећи значајан број услова, разлога и модела преобраћења Рома, аутор рише да је новопротестантизам типичан пример детериторизације религије, који због свог релативно успешног ширења, наилази на јаке отпоре. У случају српских Рома, одбојност према њиховој протестантизацији чак не зависи од тога да ли се она одвија мисионарењем, преобраћењем или прозелитизмом, већ је присутна стална одбојност од стране већинских верских заједница, како према Ромима, тако и према оним протестантским црквама чије је ширење присутно.

* * *

Зборник *Конверзија и контекст* представља пионирски покушај да се савремене парадигме религијског обраћења етаблирају као важна тема у садашњим и будућим религиолошким и теолошким проучавањима. Иако по својој природи мистична и интимна, конверзија, као феномен, поседује своју јасну историјску, психо – социјалну и теолошку димензију, што не сме бити занемарено. Оно што би представљало замерку јесте недостатак исламске перспективе проблема религијске конверзије, што је као тема веома присутна, како у медијима, тако и у стручној јавности. Надамо се да ће у перспективи религијска конверзија бити узета у обзир, не као тачка раздора, већ као религијска стварност која нам пружа увид у тајне постојања људског бића које тежи ка свом праизвору.